

Philip
ROTH

Americká idyla

**Pulitzerova cena za beletrii
za rok 1998**

Mladá fronta

Philip Roth

AMERICKÁ IDYLA

PŘELOŽILI LUBA A RUDOLF PELLAROVÍ

MLADÁ FRONTA

PŘELOŽILI LUBA A RUDOLF PELLAROVÍ

AMERICAN PASTORAL

Copyright © Philip Roth, 1997

Translation © Rudolf Pellar, Luba Pellarová, dědicové, 2009

VĚNOVÁNO J. G.

SNI, UŽ SE VEČER SKLÁNÍ,
SNI, SNAD SE TVOJE PŘÁNÍ,
SPLNÍ DŘÍVE, NEŽ SE ROZEDNÍ,
TAK SNI, SNI, SNI.

JOHNNY MERCER

Z PÍSNĚ „SNI“, POPULÁRNÍ VE 40. LETECH

CO SE OČEKÁVÁ, MÁLOKDY SE STÁVÁ.

WILLIAM CARLOS WILLIAMS

Z „AT KENNETH BURKE'S PLACE“, 1946

I

VZPOMÍNKY NA RÁJ

Švéd. Ve válečných letech, kdy jsem ještě chodil do základní školy, to bylo v našich končinách Newarku magické jméno, i pro dospělé, které od ghetta v Prince Street dělila teprve jedna generace a ještě nebyli tak beze zbytku zamerikanizováni, aby padali na zadek nad výkony nějakého středoškolského sportovce. Ta přezdívka byla stejně magická jako Švédův výjimečný obličej. Na naší převážně židovské škole bylo sice pár židovských studentů se světlou pletí, ale žádný z nich neměl obličej, který by se alespoň vzdáleně podobal té lhotejně vikingské masce modrookého světlovlasého Seymoura Irvinga Levova s protáhlou bradou, který se narodil do našeho kmene.

Švéd exceloval jako end v americkém fotbale, centr v basketu a hráč na první metě v baseballu. Ale jen basketbalový tým byl co k čemu – vyhrál dvakrát městský šampionát a Švéd byl jeho nejlepším střelcem. Ovšem ani v době, kdy Švéd zářil, nám – potomkům z valné většiny nedovzdělaných a přepracovaných rodičů, kteří si ze všeho nejvíc cenili studijních výsledků – příliš nezáleželo na tom, jak si naše sportovní týmy vedou. Obvyklým zdrojem zábavy v naší komunitě nebyla fyzická agresivita, třebaže se skrývala za dresy a herními pravidly a třebaže jejím cílem nebylo ubližovat Židům, nýbrž akademické hodnosti. Díky Švédovi si však naše končiny začaly tenkrát o sobě i o světě dělat falešné představy, které jsou vlastní všem sportovním fanouškům: naše rodiny dokázaly takřka stejně jako Nežidi (aspoň podle toho, jak si nežidy představovaly) zapomenat, jak to na světě doopravdy chodí, a spojovat veškeré své naděje s výkony sportovců. Především proto, že jim ty výkony pomáhaly zapomenout na válku.

To, že si weequahičtí Židé povýšili Švéda Levova na domácího Apollona, se dá podle mě nejlíp vysvětlit válkou proti Němcům a Japoncům a obavami, jaké vyvolávala. Pro ty, co žili v hrůze, že už nikdy neuvidí své syny, bratry nebo manžely, se zásluhou Švédovy nepřemožitelnosti na hřišti stala z té na pohled nicotné lidské činnosti jakási bizarní iluzorní opora – šťastný únik do švédovské prostoty.

A jak to působilo na něj – ta glorifikace, to svatořečení po každém jeho koši přes hlavu, po každé přihrávce, po níž skočil a chytil ji, po každém jeho rovném odpalu k levé čáře, z kterého byl dvojběh? Udělalo z něj snad toho vyrovnaného mladíka s kamennou tváří právě tohle? Nebo byla ta zrale vyhlížející střízlivost vnějším projevem houževnaté vnitřní snahy udržet na uzdě narcismus, který do něj svou láskou cpala celá komunita? Středoškolské roztleskávačky měly pro Švéda speciální pokřik. Na rozdíl od ostatních pokřiků, jimiž povzbuzovaly celý tým nebo se snažily rozpumpovat diváky, platil ten rytmizovaný hold spojený s dupáním jen a jen Švédovi, a bylo v něm nadšení nad jeho dokonalostí, nepokryté a otevřené. Při basketbalových utkáních rozvlnil tělocvičnu pokaždé, když Švéd doskočil nebo dal koš, při fotbale zase proběhl celou naší stranou městského stadionu, kdykoli získal yard nebo chytil přihrávku. I při těch málo navštěvovaných baseballových zápasech v Irvington Parku, kde u postranních lajn neklečel roj rozdyčtělých roztleskávaček, tam z dřevěné tribuny doléhalo slabé skandování hrstky weequahických skalních fanoušků, a nejen v okamžiku, kdy šel na pátku, ale i když třeba jenom někoho vyautoval u první mety. Byl to pokřik, skládající se z osmi slabik (tři z nich tvořilo jeho jméno) – měl formu *Ba ba ba ba!* *Ba ba ba...* *ba ba!* Jejich tempo – zvláště při fotbalových zápasech – se s každým opakováním zrychlovalo a na vrcholu té zuřivé adorace propukla extatická exploze přemetů, při níž před našima obdivnými očima vlály sukýnky a mihaly se ohňostroje oranžových kalhotek desítky pěkně rostlých malých roztleskávaček... ale ne z lásky k vám nebo ke mně, nýbrž k tomu báječnému Švédovi. „Švéda má každý rád... Hurá! Švéda má každý rád... Hurá!“ ano, na koho se podíval, ten byl do něj zamilovaný. Stánkaři s cukrovím, které jsme my kluci otravova-

li, nás odbývali: „Hele, ty! Nic takovýho!“ nebo: „Nech toho, kluku!“, ale jemu říkali uctivě „Švéde“. Rodiče se ně něj usmívali a oslovovali ho vlídně „Seymoure“. Štěbetavé dívky, které potkával na ulici, dělaly, jako že omdlívají, a nejodvážnější prozpěvovaly: „Pojď ke mně! Pojď ke mně, Levove, má lásko, můj živote!“ A on to klidně přijímal a chodil po naší čtvrti, veškerou lásku v sobě, ale tvářil se, jako by ji vůbec nepocíťoval. Na rozdíl od nás ostatních, kteří jsme ve svých představách snili o tom, jak by nás takový bezvýhradný, nekritický, zbožňující obdiv pozvedl, Švéda zřejmě láska, kterou ho všichni zasypávali, zbavovala doslova veškerých emocí. Zdálo se, že v tom hochovi, k němuž tolik lidí vzhlíželo jako k symbolu naděje – v tom ztělesnění síly, odhodlanosti a neohrožené srdnatosti, které se dokážou postarat, aby se branci z naší školy bez úhony vrátili domů z bitvy o Midway, ze Salerna, ze Cherbourg, ze Šalomounových ostrovů, z Aleut, z Tarawy – není kapička ostrovtipu nebo ironie, jež by narušovala ten obrovský smysl pro zodpovědnost, který dostal do vínku.

Ostrovtip nebo ironie je totiž pro hochy, jako byl Švéd, něco jako promáchnutí při baseballu, neboť v ironii hledají útěchu smrtelníci, kdežto u někoho, kdo si vykračuje po světě jako bůh, je nemístná. Buď Švéd celou jednu stránku své osobnosti potlačoval, nebo se v něm ještě neprobudila, nebo, což je pravděpodobnější, vůbec neexistovala. Se svou povzneseností, zřejmou lhostejností vůči faktu, že je vytouženým objektem veškerých těch asexuálních milostných vztahů, člověku připadal ne-li jako něco božského, tak aspoň o hezký stupeň vyššího než to nejprimitivnější lidství takřka všech ostatních ve škole. Byl svázán s dějinami, byl jejich *nástrojem*, oceňovaným a vášnivě uctívaným, jímž by se byl možná nestal, kdyby nepřekonal weequahický basketbalový rekord – 27 bodů v zápase proti Barringeru – právě v ten smutný, přesmutný den roku 1943, kdy při bombardování Německa stíhačky Luftwaffe sestřelily padesát osm létajících pevností, dvě padly za oběť flaku a pět dalších se zřítilo při návratu, ačkoli už přeletěly anglické pobřeží.

Švédův mladší bratr Jerry Levov byl můj spolužák, vyčouhlý chlapec s malou hlavou, až nepříjemně mrštý, s postavou, která se trochu podobala cukroví zvanému pendrek, a kromě toho něco jako

zázračný matematik, který byl v lednu roku 1950 vybrán, aby prone-sl ve škole za náš ročník řeč na rozloučenou. Přestože vlastně nikdy s nikým nekamarádil, věnoval po celé ty roky svůj panovačný, po-drážďený zájem mně, a to tím, že mě od mých deseti let v zařízení suterénu rodinného domku Levovových na rohu Wyndmoor a Keer Street pravidelně pobíjel v ping-pongu – slovo „zařízený“ vyjadřo-valo, že ta místnost obložená sukovitým bukovým dřevem je určena k obývání a ne, jak si zřejmě vykládal Jerry, že je to nejvhodnější místo k „vyřizování“ druhého kluka.

Jerryho výbušná agresivita u pingpongového stolu překonávala agresivitu jeho bratra v kterémkoli sportu. Pingpongový míček má tu skvělou vlastnost, že při svých rozměrech a tvaru nemůže člově-ku vyrazit oko. Jinak bych byl s Jerryem Levovem v jejich suterénu nehrál. Nebýt toho, že jsem tím získal možnost říkat lidem, že to u Levovových znám, nikdo by mě byl do jejich suterénu, kde jsem neměl žádnou jinou zbraň než malou dřevěnou pátku, nedostal. Nic, co váží tak málo jako pingpongový míček, nemůže sice člověka za-bít, ale když Jerry tu legrácku napálil, neměl zaručeně v duši daleko k vraždě. Nikdy mě nenapadlo, že by tahle útočnost mohla mít ně-jakou souvislost s tím, co pro Jerryho znamená být mladší bratříček Švéda Levova. Poněvadž jsem si nedokázal představit nic lepšího než *být* Švédův bratr – leda snad být sám Švéd –, nedošlo mi, že pro Jerryho je asi těžké představit si něco horšího.

Švédova ložnice – do níž jsem se nikdy neodvážil vstoupit, ale před níž jsem se vždycky cestou na záchod, který byl vedle Jerryho pokoje, zastavil a nakoukl do ní – byla zastrčená pod sešíkmenou střechou vzadu v domě. S tím zkoseným stropem, vikýřovými okny a weequahickými vlaječkami na stěnách odpovídala přesně mým představám o chlapeckém pokoji. Z obou oken s výhledem na zadní trávník bylo vidět střechu Levovovy garáže, kde se Švéd jako žák základní školy v zimě cvičil v odpalování baseballového míče přile-peného leukoplastu k provazu visícímu na trámu – možná ten nápad dostal při čtení románu *Kid z Tomkinsville* od Johna Tunise. Tuhle a další Tunisovy knihy o baseballu – *Železný Duke*, *Duke rozhoduje*, *Šampionova volba*, *Keystone Kids*, *Nováček roku* – jsem poprvé

zahlídl na policiče ve zdi vedle Švédovy postele, kde stály úhledně seřazené podle abecedy mezi dvěma masivními bronzovými úchytkami, které dostal k bar micva, miniaturními replikami Rodinova „Myslitele“. Okamžitě jsem zašel do knihovny a vypůjčil si všechny Tunisovery knihy, co tam měli, a začal s *Kidem z Tomkinsville*, s neradostnou, ale pro chlapce poutavou četbou, napsanou prostě, místy toporně, ale poctivě a nepodbízivě, o Kidovi, který se jmenoval Boy Tucker. Byl to slušný mladý nadhazovač pocházející z venkovských connecticutských kopců, jemuž umřel otec, když mu byly čtyři, a maminka, když mu bylo šestnáct, a který ve dne pracoval na rodné farmě a v noci ve městě v „MacKenzieově dragstóru“ na rohu South Main, aby pomohl babičce vyjít s penězi.

V knize, vydané v roce 1940, byly černobílé ilustrace, které s mírnou dávkou expresionistického zkreslení a s dostatečnou dávkou anatomické přesnosti čtenáři názorně líčily těžký život Kida v dobách, než baseball objasnilo miliony statistik a kdy ještě patřil k složitým záhadám pozemského dění a hráči nejvyšších soutěží ještě nevypadali jako ostatní zdraví hoši, ale spíš jako vyhublí hladoví proletáři. Kresby působily dojem, že je zplodila temná, nucená šetrnost za americké krize. Po každých zhruba deseti stránkách následoval obrázek, který měl pregnantně znázornit ten který dramatický okamžik příběhu – „Dokázal přidat trošku páry“, „Šlo to až za ohraď“, „Razzel se dobelhal k lavičce“ –, zpodobení vychrtlého hráče se zachmuřeným obličejem; jeho osamělá silueta se odrážela od prázdné stránky jako duše opuštěná celým světem, přírodou i lidmi, nebo se za ní na vytečkovaném náznaku trávy na hřišti táhla vyhublá červovitá postavička stínu. Ani v baseballovém dresu nevypadal zrovna skvěle; když nadhazoval, připomínala jeho ruka v rukavici tlapu, a z jednoho obrázku za druhým bylo nad slunce jasnější, že hrát v nejvyšších soutěžích, byť to přinášelo velkou slávu, je jen jiná forma úmorné, nelukrativní dřiny.

Kniha *Kid z Tomkinsville* by se mohla zrovna tak dobře jmenovat *Beránek z Tomkinsville* nebo dokonce *Cesta beránka z Tomkinsville na jatka*. Kidovi, který se už jako nováček stal motorem brooklynského klubu Dodgers, klubu na posledním místě žebříčku, se v jeho

kariéře dostalo za každý triumf odměny v podobě zdrcujícího zklamání nebo osudné nehody. Mezi osamělým Kidem, jemuž se stýskalo po domově, a veteránem Davem Leonardem, zadákem Dodgerů, který ho s úspěchem učil, jak to chodí u slavných klubů a „upřeným pohledem hnědých očí za metou“ dirigoval jeho neodpalitelné nadhozy, se zrodila věrná příchyllost, kterou však klub nelítostně ukončil tím, že šest týdnů po začátku sezony vyškrtl toho starého mazáka ze dne na den ze soupisky. „Byla to ukázka rychlosti, o které se v baseballu moc nemluví: rychlosti, s jakou hráč stoupá – i padá.“ Kid pak vyhraje patnáct zápasů za sebou – rekord, jakého ještě žádný nadhazovač-nováček v žádné lize nedosáhl –, ale po tom patnáctém mu naneštěstí rozkurázení spoluhráči, kteří po tom velkém vítězství dováděli ve sprchách, podrazili nohy a on si při pádu poranil loket a už nemohl nadhazovat. Zbytek roku zahříval lavičku a dělal střídajícího pálkaře, protože byl dobrý v útoku, a pak celou zimu, kdy se vrátil domů do Connecticutu a trávil dny na farmě a večery v dragstóru, ač už byl známý, zase pomáhal babičce a pilně na sobě podle návodu Davea Leonarda pracoval, aby si udržel správný švih („Jeho nejhorší chybou je, že má sklon nechávat pravé rameno dole a že pálí vejšky“), a ve stodole za chladných jiter pral „svou milovanou pálkou“ do míče zavěšeného na provázku, až se z něj pot jen lil. „Prásk... Čistý lahodný zvuk pátky, která se strefila naplno do míčku.“ V příští sezoně, kdy už byl schopen vrátit se k Dodgers jako rychlý hráč v pravém poli, měl průměr na pálce 0,325 a dotáhl tým až k souboji o první místo. Poslední den sezony při zápase proti Giants, kterým chybělo k získání prvního místa už jen půl hry, roznítil tým Dodgers pálkařským útokem, a na konci čtrnácté směny – jenom s dvěma hráči aut a dvěma na metách –, kdy díky jeho odvážnému, charakteristicky silovému běhu vedli Dodgers o bod, ukončil hru tím, že chytil míč až na zdi pravého pole. Zasluhou toho odvážného manévru se Dodgers dostali do World Series, ale „on se svíjel v mukách na trávníku daleko v pravém poli.“ Tunis uzavírá: „Na klubko hráčů, na dav, který se vřítel na hřiště, na několik chlapů, kteří pronášejí zástupem nosítka s bezvládným tělem... se snášel soumrak. Zahřmělo. Na stadion Polo Grounds se snášel déšť.“

Snášel se a snášel, hřmělo a hřmělo. Tak končí ta Kniha Jobova pro kluky.

Bylo mi deset a ještě nikdy jsem nic podobného nečetl. Jak je ten život krutý! Nespravedlivý! Neuvěřitelný! Zavrženíhodný člen týmu Dodgers Razzle Nugent, výborný nadhazovač, je ožrala a prchlivec, násilnický rváč, který nepřičetně žárli na Kida. A přesto neodnášejí na nosítkách „bezvládného“ Razzla, nýbrž toho nejlepšího ze všech, farmářského sirotka, kterému se říká Kid, skromného, spolehlivého, slušného, loajálního, naivního, nezastrašitelného dřiče, který má kuráž, neřve, je vynikající sportovec, krásný, prostý hoch. Je zbytečné podotýkat, že jsem si v myšlenkách spojoval Kida se Švédem, a uvažoval, jak Švéd tuhle knihu, která mě dohnala takřka k slzám a nedávala mi spát, dokázal vůbec číst. Kdybych byl v sobě našel odvahu na něj promluvit, byl bych se ho zeptal, jestli to zakončení znamená, že je Kid vyřízený nadobro, či jestli připouští, že se znovu vrátí. Slovo „bezvládný“ mi nahánělo hrůzu. Přišel Kid při tom posledním chyceném míči sezony o život? Ví to Švéd? Zajímá ho to? Napadlo ho, že když mohla nějaká pohroma vyřídít Kida z Tomkinsville, mohla by položit na lopatky i slavného Švéda? Nebo je ta kniha o sympatické hvězdě, kterou neprávem postihl nemilosrdný osud – o velice nadaném nevinném chlapci, jehož nejhorší chyba spočívala v tom, že měl sklon nechávat pravé rameno dole a páčil vejšky, ale kterého hřmící nebesa přesto vyřídila – prostě jenom jedna z knih mezi těmi dvěma „Mysliteli“ na jeho polici?

Keer Avenue byla ulice, kde bydleli bohatí Židi – nebo aspoň bohatí v očích většiny rodin, žijících v nájmu v domech o dvou, třech nebo čtyřech bytech, v domech s krytými cihlovými schůdky, neodlučitelně spojenými s naší sportovní činností po vyučování: s hrou v kostky, jednadvacet a stopballem, který končival, teprve když laciný gumový míček odrážený nemilosrdně od schůdku pukl ve švu. Tady v tom mřížoví ulic, lemovaných nízkými akáty, ulic, kvůli kterým byla na začátku dvacátých let v době konjunktury rozparcelována Lyonsova farma, se první poimigrační generace newarských Židů znovu semkla v komunitu, jejímž vzorem byl spíš trend amerického života než pol-

ský štetl, jaký si vybudovali jejich jidiš mluvící rodiče kolem Prince Avenue v chudé Třetí čtvrti. Židi na Keer Avenue byli se svými zařízeními suterény, zastřešenými verandičkami a kamennými předními schůdky něco jako odvážní průkopníci, kteří si začali vydobývat nárok na vymoženosti, jaké měli ostatní Američané. A předvojem toho předvoje byli Levovovi, kteří nás obdařili Švédem, chlapcem, jenž měl blíž ke gójovi, než se kdokoli z nás kdy dostane.

Sami Levovovi, Lou a Sylvia, nebyli rodiče o nic američtější nebo uhlazenější než můj tatínek a maminka, kteří se narodili v New Jersey, a nemluvili o nic líp a nebyli o nic kultivovanější. Což mě velice překvapilo. Až na ten rodinný domek v Keer Avenue nás nedělila taková přehrada jako kdysi venkovany od šlechty, o níž jsme se učili ve škole. Paní Levovová byla stejně jako naše maminka vzorná hospodyňka s bezvadnými způsoby, pohledná a ohleduplná paní, která svým synům dokázala vnuknout pocit důležitosti – jedna z mnoha žen, které v té době nikdy ani nenapadlo osvobodit se od závažného úkolu věnovat se pouze dětem. Oba Levovovi hoši po ní zdělili dlouhé končetiny a světlé vlasy, i když ona je měla rezatější a kudrnatější a pleť ještě mladistvě pihovatou, takže nevypadala tak nápadně árijsky jako oni a nepředstavovala mezi obličejí v našich ulicích tak výraznou genetickou odchylku.

Pan Levov, otec rodiny, byl hubeňour, ještě nervóznější než ten, jehož ustaranost formovala mou, a neměřil víc než pět stop a sedm nebo osm palců. Patřil k židovským otcům, kteří vyrostli ve slumech, k neotesaným nedovzdělaným chlapům, jejichž vize poháněly kupředu celou generaci snaživých, vysokoškolsky vzdělaných židovských synů; k otcům, pro které je všechno bezpodmínečná povinnost, pro které existuje jen správná nebo nesprávná cesta a nic mezi tím, a jejichž konglomerát ambicí, předsudků a přesvědčení je tak nenarušený uvážlivým myšlením, že uniknout mu není tak lehké, jak by se zdálo. Byli to omezenci s neomezenou energií; hned byli přátelští, hned zase nabručení – muži, pro které bylo v životě nejdůležitější *jít navzdory všemu dál*. A my jsme byli jejich synové. Naším úkolem bylo je milovat.

Věci se měly tak, že můj otec byl chiropraktik, ordinoval po celá léta v našem obýváku a vydělával jen tolik, abychom vyšli, o nic víc,

kdežto pan Levov, výrobce dámských rukaviček, zbohatl. Jeho otec – dědeček Švéda Levova – se přistěhoval ze staré vlasti do Newarku v devadesátých letech devatenáctého století a začal jako oškrabovač ovčích kůží, které jako jediný Žid mezi nejprimitivnějšími newarskými slovanskými, irskými a italskými přistěhovalci vytahoval z kádí s luhem v Nuttman Street v koželužně magnáta T. P. Howella, výrobce lakových kůží, jehož jméno bylo v tom nejstarším a největším místním průmyslovém odvětví, v koželužství a výrobě koženého zboží, pojmem. Při činění kůží je nejdůležitější voda – kůže víří ve velkých bubnech s vodou, bubny vyplivují znečištěnou vodu, trubkami proudí chladná i horká voda, statisíce galonů vody. Pakliže je to voda dobrá, měkká, dá se z ní vařit pivo nebo v ní vydělávat kůže, a v Newarku se dělalo obojí – byly tu velké pivovary, velké koželužny a pro přistěhovalce spousty mokré, páchnoucí otrocké práce.

Syn Lou – otec Švéda Levova – začal ve čtrnácti letech po skončení školní docházky pracovat v koželužně, aby pomohl živit devítičlennou rodinu, a naučil se nejenom barvit jelenici, to znamená nanášet na ni plochým, tuhým kartáčem barevný roztok, nýbrž i třídit kůže a určovat jejich kvalitu.

Koželužna, kde se namáčely, aby se z nich odstranilo vazivo a tuk, a kde se piklovaly, kde to páchlo jako na jatkách a zároveň jako v chemičce a kde v létě kalorify sušily tisíce a tisíce pověšených kůží, což v sušárně s nízkým stropem udržovalo po dvacet čtyři hodiny teplotu na sto dvaceti stupních Fahrenheita, kde temným jeskyním se podobající obrovské mokré dílny s káděmi vyplavovaly splašky, kde neurvalí dělníci v těžkých zástěrách, vyzbrojení háky a tyčemi, tahali a tlačili přetížené vozíky, ždímalí a věšeli holinu nasáklou vodou a v namáhavém shonu, jaký představovala dvanáctihodinová směna, se dřeli jako mezci – tahle špinavá smradlavá ratejna zamokřená vodou zbarvenou do červena, do černa, do modra a do zelena, s hromadami kožek a odřezků tuku po podlaze, kopců soli a barelů rozpouštědla byla střední i vysoká škola Loua Levova. Nebylo divu, že z ní vyšel tak drsný, spíš byl div, že vůbec ještě někdy dokázal být milý.

Firmu Howell & Co. absolvoval brzy po své dvacítce a spolu se svými dvěma bratry si založil malý podnik s kabelkami, který

se specializoval na krokodýlí kůže, jež jim dodával R. G. Salomon, newarský král kordovánu a přední zpracovatel krokodýlích kůží; nějakou tu chvíli to vypadalo, že by podnik mohl prosperovat, ale po tom krachu na burze se firma položila. Trojice příčinlivých kurážných Levovů zbankrotovala. Po několika letech založil Lou Levov, tentokrát sám, firmu Newark Maid, kožené zboží, a začal kupovat partiové kožené výrobky – kazové kabelky, rukavičky i pásy – a prodávat je o víkendech na vozíku a večer po domech. V Down Necku – na poloostrovovitém výběžku v nejvýchodnější části Newarku, kde se ze začátku usadila každá nová vlna přistěhovalců, v nížině ohraničené na severu a na východě řekou Passaic a na jihu solnými močály – bydleli Italové, kteří se ve staré vlasti živili výrobou rukaviček a teď začali podomácku vyrábět na zakázku pro Levova. On jim dodával kůže a oni z nich stříhali a šili dámské rukavičky, s nimiž Levov hauzíroval po celém státě. V době, kdy propukla válka, měl už kolektiv italských rodin, které pro něj v malém podkroví ve West Market Street stříhaly a šily rukavičky z kozlečiny. Byl to jen krejčárkový kšeft, Louovi Levovovi moc nevynášel, ale pak v roce 1942 narazil na zlatý důl: Ženský armádní sbor si u něj objednal černé vycházkové rukavičky z kozlečiny a s podšívkou. A Lou Levov si na rohu Central Avenue a 2. Street pronajal bývalou továrnu na deštníky, začouzenou, čtyřpatrovou, padesát let starou hromadu cihel, kterou krátce na to koupil a hotově zaplatil a horní patro pronajal jedné firmě vyrábějící zipy. Newark Maid začala chrlit rukavičky a každé dva nebo tři dny k ní zacouval nákladák, který je odvážel.

Důvod k ještě většímu jáсотu, než byla ona vládní zakázka, představovala dohoda s Bambergerem. Díky nečekanému setkání Loua Levova s Louisem Bambergerem se Newark Maid prodychtila do Bambergerovy firmy a stala se největším dodavatelem jeho parádních dámských rukaviček. Jeden výše postavený Bambergerův úředník se totiž při slavnostní večeři na počest Meyera Ellensteina, od roku 1933 člena městské rady a jediného Žida, který se kdy stal starostou Newarku, doslechl, že je přítomen otec Švéda Levova a zašel mu pogratulovat k tomu, že *Newark News* jmenovaly jeho syna nejlepším basketbalovým pivotem celého okresu. Lou Levov

pochopil, že je to jeho životní šance – šance překonat všechny překážky a dostat se na samý vrchol –, a umluvil toho člověka, aby ho přímo na té Ellensteinově večeři představil samotnému legendárnímu L. Bambergerovi, zakladateli nejprestižnějšího newarského obchodního domu a filantropovi, který věnoval městu muzeum, vlivné osobnosti, jež měla díky svým blízkým stykům s prezidentem Rooseveltem pro místní Židy stejný význam jako Bernard Baruch pro Židy po celé Americe. Podle řeči, jež se roznesly po okolí, i když Bamberger neudělal o moc víc, než že podal Louovi Levovovi ruku a chvíli, nanejvýš pár minut, s ním setrval v přátelském rozhovoru (o Švédovi), si Lou Levov troufl říct mu přímo: „Pane Bamberger, vyrábíme kvalitní rukavičky, vyrábíme levný rukavičky – proč bychom je nemohli dodávat vám?“ A než uplynul měsíc, dostala Newark Maid od firmy Bamberger první objednávku na pět set tuctů párů.

Na konci války už Newark Maid – nemalou zásluhou sportovních výkonů Švéda Levova – patřila k nejučtyhodnějším jménům mezi výrobci dámských rukaviček na jih od Gloversville ve státě New York, střediska rukavičkářského průmyslu, kam Levov dopravoval po železnici přes Fultonville kůže k vyčinění do nejlepší jircháreny v branži. Uplynulo přes deset let a v roce 1958, po založení továrny na Portoriku, se stal mladým prezidentem společnosti Švéd; jezdil na Central Avenue ze svého asi tak třicet mil vzdáleného venkovského domova a stal se tak pionýrem, který pronikl – byť jen kousínek – na západ na stojitrovou farmu u zastrčené silnice v řídce osídlených kopcích za Morristownem v bohatém, venkovském Old Rimrocku ve státě New Jersey daleko od koželužny, kde dědeček Levov začínal v Americe tím, že odstraňoval z holin podkožní vazy, morbidně nabobtnalé ve velikých kádích s vápennými louhy do dvojnásobné tloušťky.

V červnu 1945, den po maturitě na weequahické střední se Švéd přihlásil k námořní pěchotě, protože se chtěl účastnit bojů, které měly ukončit válku. Říkalo se, že jeho rodiče z toho byli úplně bez sebe a dělali, co mohli, aby mu tu námořní pěchotu rozmluvili a dostali ho do válečného námořnictva. I když překoná notoricky známý antisemitismus v námořní pěchotě, copak si myslí, že by přežil invazi do

Japonska? Ale Švéd si to nedal vymluvit, protože chtěl dostát svému hrdinnému vlasteneckému předsevzetí – pojal ho tajně hned po Pearl Harboru –, že jestli bude Amerika ve válce, až on absolvuje střední školu, půjde do boje s těmi nejodvážnějšími z odvážných. Právě končil přijímač na Parris Islandu v Jižní Karolíně – a šířily se zvěsti, že se námořní pěchota má 1. března 1946 vylodit na japonské pobřeží –, když byla na Hirošimu svržena atomová bomba. V důsledku toho strávil zbytek vojny jako „specialista na využití volného času“ přímo na Parris Islandu. Každé ráno před snídaní vedl půlhodinovou ranní rozcvičku praporu, dával dohromady boxerské večírky, aby se nováčci měli dva tři dny v týdnu kde pobavit, ale nejvíc času trávil tím, že hrál v týmu základny proti armádním mužstvům po celém Jihu, v zimě basket a v létě baseball. Když byl v Jižní Karolíně asi tak rok, zasnoubil se s jednou irskou katoličkou, jejíž otec, major námořní pěchoty a bývalý fotbalový kouč z Purdue University mu obstaral na Parris Islandu teplé místo vojenského instruktora, aby si ho udržel jako hráče. Starý Levov se však několik měsíců před synovým propuštěním z armády na ostrov rozjel, zůstal celý týden v hotelu v Beaufortu nedaleko základny, a neodjel, dokud nebylo zasnoubení se slečnou Dunleavyovou zrušeno. Takže když se Švéd ve svých dvaceti letech v roce 1947 vrátil domů a dal se zapsat na Upsala College v East Orange, neměl na krku žádnou nežidovskou manželku a všichni v něm viděli ještě skvělejšího hrdinu: zapsal se do dějin jako příslušník námořní pěchoty, ačkoliv byl Žid – a ke všemu jako armádní instruktor v pravděpodobně nejtvrdějším vojenském výcvikovém táboře na světě. Příslušníci námořní pěchoty se rodí ve výcvikových táborech a Seymour Irving Levov jim pomáhal na svět.

Tohle všechno jsme věděli díky tomu, že na chodbách i ve třídách střední školy, do níž jsem tehdy chodil, žil ještě Švédův mýtus. Pamatuju se na dva nebo tři případy, kdy jsem se na jaře vypravil s kamarády na stadion Viking Field v East Orange podívat se na sobotní utkání baseballového týmu Upsalské univerzity na domácí půdě. Jejich hvězda, čistič met a hráč na první metě byl Švéd. V jednom dni tři homeruny proti Muhlenbergu. Kdykoli jsme zahlídli na tribuně někoho v obleku a klobouku, začali jsme si šuškat: „Lovec

talentů? Lovec talentů?“ Když jsem slyšel od jednoho kamaráda ze školního dvora, který ještě bydlel v našich končinách, že Švédovi byla nabídnuta smlouva s farmou AA Giants, ale on ji odmítl a místo toho vstoupil do otcovy firmy, byl jsem už na univerzitě. Později jsem se od rodičů dověděl, že si vzal za ženu Miss New Jersey. Než se v Atlantic City zúčastnila soutěže o titul Miss Ameriky 1949, vyhrála Miss Union County a před tím Spring Queen na Upsale. Byla z Elizabeth. Šikse. Dawn Dwyerová. Švéd dosáhl, čeho chtěl.

Za jednoho letního večera 1985 jsem se šel během návštěvy New Yorku podívat na utkání Mets proti Astros, a jak jsem obcházel s přáteli stadion a hledal, kterým vchodem se dostaneme na svá místa, uviděl jsem Švéda, o šestatřicet let staršího, než byl v dobách, kdy jsem se na něj díval při zápasech, v nichž hrál za Upsalu. Měl bílou košili, proužkovanou kravatu a černošedý letní oblek a vypadal ještě pořád ohromně. Zlaté vlasy měl sice o odstín nebo o dva tmavší, ale o nic řidší; už je neměl ostříhané nakrátko, spadaly mu bohatě přes uši až na límec. V obleku, který mu dokonale padl, se zdál ještě vyšší a štíhlejší, než jak jsem si ho pamatoval v dresu při tom či onom sportu. Žena, která tam byla s námi, si ho všimla první. „Kdo jen to je? To je... Není to John Lindsay?“ zeptala se. „Ne,“ odpověděl jsem. „Můj ty Bože! Víte, kdo to je? To je Švéd Levov,“ řekl jsem svým přátelům. „To je Švéd!“

Vedle něj šel hubený, světlolasý, asi tak sedmi- až osmiletý chlapec v čapce Mets, a bušil do rukavice hráče na první metě, která se mu bimbala na levé ruce jako kdysi Švédovi. Na první pohled otec a syn, něčemu se smáli, a já jsem k nim přistoupil a představil se: „Znal jsem ve Weequahic vašeho bratra.“

„Vy jste Zuckerman?“ opáčil a potřásl mi mocně rukou. „Ten spisovatel?“

„Jsem spisovatel Zuckerman.“

„No samozřejmě, byl jste Jerryho velký kamarád.“

„Já bych řek, že Jerry nebyl s nikým velký kamarád, na to byl moc chytrý. Jenom mě kdysi ve vašem suterénu porážel v ping-pongu. Moc mu na tom záleželo, aby mě porazil.“

„Tak to seš ty. Moje maminka o tobě říká: ‚A byl vám to tak milej tichej chlapec, když k nám chodil.‘ Víš, kdo to je?“ zeptal se synka. „To je jeden pán, co píše knížky. Nathan Zuckerman.“

Chlapec pokrčil nechápavě rameny a zadrmolil: „Brej den.“
„To je můj syn Chris.“

„A tohle jsou moji přátelé,“ řekl jsem a mávl rukou, čímž jsem představil ty tři, co tam byli se mnou. A jim jsem řekl: „Tohle je nejslavnější sportovec v dějinách weequahické střední školy. Opravdový mistr ve třech sportech. Hrál na první metě stejně jako Hernandez – *myslel*. Měl rovněj odpal a vždycky doběh aspoň na druhou. Jestlipak to víš?“ zeptal jsem se jeho syna. „Tvůj tatínek byl náš Hernandez.“

„Hernandez je levák,“ odpověděl.

„Ale to je jedinej rozdíl,“ řekl jsem tomu hnidopíškovi a znovu natáhl ruku k jeho otci. „To jsem rád, že jsme se setkali, Švéde.“

„Já taky. Měj se, Skokane.“

„Pozdravujte bratra,“ řekl jsem.

Zasmál se, načež jsme se rozešli a někdo z nás poznamenal: „No ne, ten nejslavnější sportovec v historii weequahické střední ti řekl ‚Skokane‘.“

„Já vím. Je to úžasný.“ A měl jsem opravdu pocit, že čním nad ostatní stejně jako kdysi, když mi bylo deset a znal jsem se se Švédem tak dobře, že mě oslovoval familiérně mou přezdívkou z hřiště, kterou jsem získal díky tomu, že jsem v základní škole přeskočil dvě třídy.“

Asi tak v půlce prvního iningu se žena, která tam byla s námi, ke mně otočila a řekla: „Přála bych ti vidět, jak ses zatváříš – jako kdybys nám oznamoval, že je to Zeus. Hned mi bylo jasné, jak vypadal v klukovských letech.“

V roce 1995 jsem několik dnů před Dnem obětí války dostal prostřednictvím svého vydavatele následující dopis:

Milý Skokane Zuckermane,

omlouvám se, jestli Ti tímhle dopisem připravím nějaké nepříjemnosti. Třeba jsi už zapomněl na naše setkání na stadionu Shea.

Byl jsem tam se svým nejstarším synem (teď je v prvním ročníku na univerzitě) a Tys tam přišel s několika přáteli podívat se na Mets. Bylo to před deseti lety, za éry Cartera, Goodena a Hernandez, kdy ještě stálo za to se na Mets dívat. Což už dnes nestojí.

Píšu Ti proto, že bych Tě rád poprosil, jestli bychom se nemohli někde sejít a o něčem si pohovořit. Velice by mě potěšilo, kdybys byl tak laskav a přijal mé pozvání na večeři do New Yorku.

K té schůzce si Tě dovoluji vybidnout kvůli něčemu, o čem přemýšlím už od smrti svého otce, který vloni zemřel. Bylo mu devadesát šest. Byl to až do konce svého života bojovný prudaš. Tím těžší pro mě byl jeho odchod; přes jeho pokročilý věk.

Rád bych si pohovořil o něm a o jeho životě. Pokusil jsem se vzdát mu písemně hold, měl by vyjít mým vlastním nákladem pro přátele, rodinu a jeho obchodní partnery. Takřka každý ho měl za nezdolného člověka s hroší kůží, který snadno vybuchne. To ovšem není zdaleka pravda. Ne každý věděl, jak ho sužovaly rány, které postihly ty, co miloval.

Prosím Tě, věř mi, že pochopím, nenajdeš-li si čas na odpověď.

Se srdečným pozdravem

Seymour „Švéd“ Levov,

absolvent weequahické střední z roku 1945

Kdyby mě byl kdokoli jiný požádal, abych si s ním pohovořil o holdu, který chce vzdát písemně svému otci, byl bych mu popřál hodně zduar a nenamáčel bych se do toho. Ale měl jsem naléhavé důvody k tomu, abych mu – do hodiny – odpověděl, že jsem mu k službám. První byl, že *se se mnou chce setkat Švéd Levov*. Je to možná směšné, ale přestože jsem byl už na prahu stáří, stačilo mi uvidět na konci dopisu jeho podpis, a okamžitě mě zaplavily vzpomínky na Švéda jak na hřišti, tak mimo ně, vzpomínky sice padesát let staré, ale ještě pořád úchvatné. Vzpomínal jsem, jak jsem ten rok, co se Švéd uvolil hrát fotbal za školní tým, chodil každý den na hřiště dívat se na trénink. Na basketbalovém hřišti už byl v té době uznávaným mistrem ve střelení košů přes hlavu, ale nikdo ještě nevěděl, že dokáže být stejně báječný na hřišti fotbalovém, dokud ho kouč